

II. MEDZINÁRODNÉ KOLOKVIUM K METODOLÓGII SPOLOČENSKÝCH VIED

V dňoch 7. — 11. decembra 1981 sa v zmysle Protokolu X. porady riaditeľov filozofických ústavov akademií vied socialistických krajín a dohovoru z porady zodpovedných riešiteľov cieľového projektu 9.5 — Metodológia spoločenských vied — dlhodobého programu spolupráce socialistických krajín v oblasti spoločenských vied uskutočnilo v Dome vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach II. medzinárodné kolokvium k metodológii spoločenských vied.

Kolokvia sa zúčastnili zodpovední riešitelia cieľového projektu z filozofických ústavov akademií vied socialistických krajín: prof. S. Popov, DrSc., G. Naumov, CSc., I. Bicadze, CSc., D. Gardev, DrSc., S. Avramova, CSc. — BER; prof. dr. G. Bartsch, dr. M. Segeth, dr. Ch. Zak, dr. H. Jack — NDR; prof. dr. J. Kelemen, dr. J. Bayer — MLR; doc. V. G. Fedotova, CSc., prof. A. D. Suchov, DrSc. — ZSSR; akademik V. Cirbes, člen kor. J. Bodnár, dr. Zd. Javůrek, CSc., dr. J. Dubnička, CSc., prof. dr. J. Srovnal, CSc., doc. dr. O. Tenzer, CSc., dr. M. Havelka, dr. J. Vlášil, CSc., člen kor. D. Kováč, dr. J. Čierny, CSc., dr. O. Halmiová, CSc. — ČSSR.

Sympóziu otvoril riaditeľ Ústavu filozofie a sociológie SAV — akademik Vladimír Cirbes.

Prvá časť kolokvia bola venovaná analýze aktuálnych problémov historického materializmu ako všeobecnej metodológie sociálneho poznania a tiež otázkam svetonázoru a metodológie. Boli prednesené dva referáty. Prvý na tému *Historický materializmus ako všeobecná metodológia sociálneho poznania* predniesli pracovníci FÚ AV ZSSR A. D. Suchov a V. G. Fedotova. V referáte sa analyzovala na základe súčasnej úrovne vedeckého poznania funkcia a postavenie historického materializmu v rámci marxisticko-leninskej filozofie a jeho špecifická úloha v poznávaní spoločenských javov. Historický materializmus nemožno interpretovať ako aplikáciu dialektického materializmu na sociálnu oblasť, ako to vysvetľujú aj niektorí marxistickí autori, ale ako rovnocennú súčasť marxisticko-leninskej filozofie s dialektickým materializmom, pričom obe tieto súčasti sa navzájom dopĺňujú.

V ďalšej časti referátu bol analyzovaný pojem *pokrok* a jeho vzťah ku kategóriám spoločensko-historickej formácie, epochy atď. Skúmala sa tiež otázka východiskových definícií teórie, metódy, metodológie, rast významu spoločenských vied v súčasnom vedeckom poznaní, integratívna funkcia historického materializmu, ako aj sociálno-filozofická úroveň poznania skutočností.

Druhý referát na tému *Svetonázor a metodológia* predniesol koordinátor cieľového projektu 9.5 G. Bartsch z Ústredného filozofického ústavu AV NDR. Autor v referáte analyzoval pojmy svetonázor, metodológia, ako aj dialektika ich vzájomného vzťahu. Ukázal, že absolútne rozdeľovanie svetonázoru a metodológie, charakteristické pre pozitivizmus, neumožňuje objektívne a adekvátne objasňovať predovšetkým sociálne javy a procesy, čo nakoniec práve v pozitivizme viedlo k odmietaniu svetonázorových problémov.

Druhým okruhom problémov bolo vymedzenie a rozbor pojmov metóda

a metodológia, a to tak na filozofickej rovine, ako aj v oblasti všeobecnovednej a konkrétnej. Išlo predovšetkým o definovanie rôznych úrovní vedeckého poznávania a ich odrazu v teóriách týchto úrovní. Z hľadiska vedeckého poznávania predložil autor trojúrovňový model metodologických prístupov: 1. filozofická úroveň metodológie, 2. úroveň všeobecnej metodológie, 3. úroveň metodológie spoločenských vied. Po referátoch pokračovala veľmi bohatá, ale hlavne kriticky náročná a fundovaná diskusia, v ktorej okrem filozofov vystupovali aj predstavitelia jednotlivých spoločenských vied (sociológia, psychológia, história, ekonómia atď.) Diskusia ukázala na značnú pojmovú nejednotnosť a nejednoznačnosť medzi filozofiou a jednotlivými spoločenskými vedami, čo často vedie k rôznym kolíziám a protirečeniam pri objasňovaní spoločenských javov, ale zároveň aj na možnosti zjednocovania a upresňovania stanovísk ako možného východiska pre úspešnú interdisciplinárnu prácu na metodológii spoločenských vied.

Druhá časť kolokvia pokračovala zasadáním redakčného kolégia, ktoré posudzovalo obsah jednotlivých kapitol medzinárodnej kolektívnej práce *Metodologická funkcia marxisticko-leninskej filozofie pri poznávaní spoločenského vývinu*, ktorá je súčasťou multilaterálnej spolupráce na poli metodológie spoločenských vied. Cieľom práce je riešenie aktuálnych filozoficko-metodologických problémov pri poznávaní procesu spoločenského vývinu, a to predovšetkým v období formovania rozvinutého socializmu a prechodu ku komunizmu v súvislosti so svetovým revolučným procesom. Tento proces nastoľuje mnohé nové problémy, ktoré vyplývajú vo veľkej miere z procesu diferenciácie a integrácie marxisticko-leninských spoločenských vied, ako aj z aplikácie teoretických poznatkov v spoločenskej praxi a jej spätného účinku na spoločensko-vedný proces poznania. Spracúvaním tematiky sa má z filozoficko-metodologických aspektov zasiahnúť do teoretickej diskusie k zásadným otázkam chápania procesu vývinu spoločnosti, najmä súčasného a ďalšieho vývinu socialistickej spoločnosti, čím sa spĺňa požiadavka komunistických a robotníckych strán na teoretickú prácu a jej prakticko-spoločenskú činnosť.

Filozoficko-metodologické skúmania sa bezprostredne nezameriavajú na objektívno-reálny spoločenský proces vývinu, ale na určité stránky jeho odrážania v marxisticko-leninskej teórii. Práca má prispieť k tomu, aby sa hlbším chápaním filozoficko-metodologických súvislostí marxisticko-leninskej filozofie a spoločenských vied realizovala ich prakticko-spoločenská funkcia. V súvislosti s týmto sa skúma problém, v čom spočíva metodologická funkcia marxisticko-leninskej filozofie pre spoločenské vedy alebo ešte všeobecnejšie pre poznanie spoločenských procesov. Ide najmä o úlohu a význam materialistickej dialektiky ako teórie, metódy a metodológie (metóda a metodológia sú ťažiskom) poznania a premeny spoločnosti.

V práci sa tiež kladie dôraz na marxisticko-leninskú kritiku súčasných buržoáznych koncepcií spoločenského vývinu.

Práca obsahuje päť kapitol.

1. Vývin vedy a filozoficko-metodologické problémy spoločenských vied.
2. Marxisticko-leninská filozofia vo svojich funkciách ako metodológia a metóda.
3. Historický materializmus ako svetonázorový a metodologický základ spoločenskovedného výskumu.

4. Metodologický význam základných princípov a kategórií marxisticko-leninskej filozofie pre spoločenské vedy.

5. Špeciálne problémy metodológie spoločenských vied.

Na projekte pracuje medzinárodný autorský kolektív, zložený z pracovníkov filozofických a spoločenskovedných pracovísk AV socialistických krajín (BER, ČSSR, MLR, MoLR, NDR, ZSSR, VSR).

Ako bolo dohodnuté a potvrdené protokolom, práca bude pokračovať III. kolokviom o metodológii spoločenských vied, ktoré sa uskutoční r. 1982 v Moskve. Prvý referát pripraví sovietska strana, druhý na tému *Kritika základných súčasných buržoáznych sociálno-metodologických koncepcií* československá strana. Koreferát k tomuto referátu pripravia účastníci z FÚ MAV.

R. 1983 a 1984 sa uskutočnia stretnutia redakčného kolégia, ktoré budú diskutovať o rukopise danej práce a pripraví ho tak, aby r. 1985 mohol byť zadaný do tlače.

Mnohostranná spolupráca v rámci cieľových projektov (a potvrdilo to aj II. kolokvium z metodológie spoločenských vied) vytvára vyššiu etapu efektívnejšieho a komplexnejšieho prístupu vedeckých pracovníkov AV socialistických krajín k riešeniu aktuálnych problémov rozvoja socialistickej spoločnosti.

Ján Dubnička